

Volume 9, Issue 4, July 2022, p. 147-163

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3168>

ArticleHistory:

Received

05/05/2021

Accept

14/07/2022

**Available
online**

15/07/2022

THE EFFECT OF CREATIVITY EDUCATION ACTIVITIES ON CREATIVE THINKING SKILLS OF CLASSROOM TEACHERS

YARATICILIK EĞİTİMİ ETKİNLİKLERİNİN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN YARATICI DÜŞÜNME BECERİLERİNE ETKİSİ¹

Ramazan Akif GÜDER²
Bülent GÜVEN³

Abstract

The aim of the research is to determine the perspectives of the classroom teachers, who have important effects and contributions on the development of children, on creativity, their situation in the dimension of creativity, and the differences in opinion of the creativity education application presented to them within the scope of the research. The research was carried out with 13 teachers who voluntarily applied to participate in creativity education practices from the classroom teachers working in Çanakkale and its districts. In the research, mixed method was preferred, as a single-group pretest-posttest application, which is one of the semi-trial models, was used as well as qualitative and quantitative research methods. In the study, "Torrance Formal and Verbal Creativity Test" was used to determine the creativity status of the teachers and the interview form prepared by the researchers in order to determine the teachers' perspectives on creativity was used as a data collection tool. In the experimental process, the support of a field expert lecturer was carried out in the form of a single-group pretest-posttest. In the analysis of the quantitative data obtained in the research, SPSS 25.0 package program, in the analysis of the qualitative data; descriptive analysis technique was used. In the study, there was a significant difference between the pre-experimental creative thinking dispositions of the classroom teachers and the post-experimental creative thinking dispositions, this difference occurred between the verbal creative thinking sub-dimensions, fluency, flexibility and originality pretest and posttest results, the formal creative thinking sub-dimensions, fluency, It was concluded that there was a significant difference between the originality, abstractness of the titles, and resistance to premature closure pretest and

¹ Bu çalışma Prof.Dr.Bülent GÜVEN danışmanlığında tamamlanan Ramazan Akif Güder'in "Yaratıcılık Eğitimi Etkinliklerinin Sınıf Öğretmenlerinin Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisi" (2021) başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Milli Eğitim Bakanlığı, Uzman Öğretmen, raguder@hotmail.com Orcid :0000-0001-8307-4504

³ Prof. Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Öğr.Üyesi bulentg@comu.edu.tr Orcid :0000-0002-8883-3028

posttest, while there was no significant difference in the elaboration sub-dimension. In addition, based on the analysis of the answers given by the participants to the interview questions, the training offered to them; It has also been concluded that the creativity skills that they will convey in the activities they will contribute to their creativity will contribute positively to the students and that the views and thoughts of the participants on the creative thinking dimension have changed positively after the experimental application.

Keywords: Creativity, Creativity Education, Classroom Teacher

Özet

Çocukların gelişimi üzerinde önemli etkileri ve katkıları bulunan sınıf öğretmenlerinin yaratıcılığa bakış açılarını, yaratıcılık boyutunda durumlarını ve araştırma kapsamında kendilerine sunulan yaratıcılık eğitimi uygulamasının görüş farklılık oluşturma durumlarını belirleyebilmek amacıyla araştırma amaçlanmıştır. Araştırma, Çanakkale ili ve ilçelerinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinden yaratıcılık eğitimi uygulamalarına katılım konusunda gönüllü olarak başvuran 13 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin yanı sıra, yarı deneme modellerinden tek gruplu öntest - sontest uygulaması da kullanıldığından karma yöntem tercih edilmiştir. Çalışmada öğretmenlerin yaratıcılık durumlarını belirlemek amacıyla "Torrance Şekilsel ve Sözel Yaratıcılık Testi" ile öğretmenlerin yaratıcılığa bakış açılarını belirleyebilmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Denel işlem ise tek gruplu öntest-sontest şeklinde alan uzmanı öğretim üyesi desteği gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen nicel verilerin analizinde, SPSS 25.0 paket programı, nitel verilerin analizinde ise; betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin denel işlem öncesi yaratıcı düşünme eğilimleri ile denel işlem sonrası yaratıcı düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu, bu farklılığın sözel yaratıcı düşünme alt boyutları, akıcılık, esneklik ve orijinallik öntest ve sontest sonuçları arasında olduğu, şekilsel yaratıcı düşünme alt boyutları, akıcılık, orijinallik, başlıkların soyutluluğu ve erken kapamaya karşı direnç öntest ve sontestleri arasında yine anlamlı bir fark olduğu, detaylandırma alt boyutunda ise anlamlı bir fark oluşmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada ayrıca katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevapların analizine dayalı olarak kendilerine sunulan eğitimin; yaratıcılıklarına katkı sağladığı, yapacakları etkinliklerde aktaracakları yaratıcılık becerilerinin öğrencilere olumlu katkı sağlayacağı ve katılımcıların denel uygulama sonrası yaratıcı düşünme boyutuna ilişkin görüş ve düşüncelerinin olumlu yönde değiştiği sonuçlarına da ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, Yaratıcılık Eğitimi, Sınıf Öğretmeni.

GİRİŞ

İnsanoğlunun varlığı ile başlayan sorun çözme süreci, başlangıç yönüyle ilkel görünümünden orijinal ya da alternatifli yapıya dönüşme sürecinde önemli aşamalar geçirmiş bu aşamaların gerçekleşmesi sürecinde var olan imkanların durumu çözüm ve yapı yönüyle bakışı etkilemiştir. Bu etkilenen bakış, problem çözme ve yaratıcılık ilişkisi bağlamında geleceğin şekillendirildiği öğretim kurumlarındaki sürece de yansımış, 21. yüzyılda yeni nesli yetiştirecek öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimleri yönüyle öğrencilerdeki yaratıcılık yeteneğini gün yüzüne çıkarabilecek yeterlikte yetiştirilmeleri gerektiği yönünde görüşler ortaya konmaya başlamıştır. Öğretmenlerin yetiştirdikleri öğrencilerde, bünyelerinde var olan yaratıcılığı günlük hayatta karşılaştıkları sorunlara uyarlayabilme, toplumun gelişebilmesi için fikirler üretebilme ve sorunlara farklı yaklaşabilme gibi niteliklerin oluşması beklenmektedir (Üstündağ ve Gürten, 2014). Bu sebeple öğretmenlerin, özellikle yaratıcılık becerilerinin gelişiminde kritik önem taşıyan küçük yaş gruplarına kılavuzluk eden sınıf öğretmenlerinin akademik eğitimlerini tamamlamadan önce yaratıcılık eğitimi konusunda donanımlı hale gelmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerinin gelişim alanlarını, sahip oldukları nitelikleri doğru tespit edip öğrencilerin de kendi niteliklerinin farkına varmasını sağlayan öğretmenler, yaratıcılığın ve yaratıcı düşünmenin gelişmesini destekleme konusunda avantajlı olacaklardır.

Öğrencilerde yaratıcılık bilincini oluşturmak bir teknik değil bir süreç olmalıdır. Sadece sorunlar ile karşılaşıldığında değil, hayatlarının her aşamasında yaşamlarını daha kaliteli hale getirmek, en az çaba kanunu gereğince sonuca en kısa yoldan ulaşabilmek, kendisinden başka insanların ürettiği çözümlere de saygılı olabilmek, başarısızlıkla karşılaşılan dönemlerde gerçekler ile yüzleşebilmek gibi üst düzey becerilere sahip olmanın yaratıcı bireyin gizil güçleri arasında sayılabileceği ifade edilmektedir (Öztürk, 2004). Yaratıcılık eğitimini destekleme konusunda aktif olan öğretmenler, sayılan özellikleri bünyesinde barındıran öğrencilere daha etkin rehberlik hizmeti sunabilmektedir. 21. yüzyılda değişen rolleri ile eğitimciler küresel bir köye dönüşen dünyaya uyum sağlayacak bireyleri ileri teknoloji, bilim, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini kullanarak takım kurabilmeleri ve bu takımları yönetebilmeleri için gerekli desteği sunabilmelidir (Geçgel, Kana, Vatansever ve Çalık, 2020; Umar, 2014). Bu desteği etkin şekilde sunan öğretmenlerin rehberlik ettiği öğrencilerin yaratıcılık becerilerini daha etkin şekilde geliştirebileceklerine, yeterliklerinin daha kolay farkına varıp orijinal fikirler ortaya koyabileceklerine, inanılmaktadır. Bu görüşler doğrultusunda sınıf öğretmeni adaylarının lisans eğitimi döneminde yaratıcılık ile ilgili bilgi ve becerilerle donatılması gerektiği söylenebilir. Bu amaçla sınıf öğretmenlerinin lisans eğitimi sırasında aldıkları dersler arasında yaratıcılık konulu bir dersin bulunması ayrıca bir önem arz etmektedir. Eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği öğretim programı bu açıdan incelendiğinde yaratıcı düşünme ve yaratıcılık ile ilgili derslerin genel ders dağılımında doğrudan bulunmadığı anlaşılmaktadır. Tural (2017), Sınıf Eğitimi Lisans Programındaki derslerin Sınıf Öğretmenliği Alan Becerileri ile uyummadığı, programda kritik becerileri kazandırmaya dönük birçok dersin yer almadığı tespitlerini gerçekleştirdiği araştırmasında ortaya koymuştur. Yaratıcılık ile ilgili derslerin lisans düzeyinde ders programlarında genellikle seçmeli ders pozisyonunda sunulduğu da görülmektedir. Ayrıca sınıf öğretmeni yetiştiren lisans programlarında ders programlarının ve içeriklerinin 21. yüzyıl becerilerini de içerecek biçimde güncellenmesi gerektiğini ifade etmektedir.

MEB (2017), sınıf öğretmeni özel alan yeterlikleri boyutunda öğrenme-öğretme ortamı ve gelişimi kapsamında; “uygulamalarda yaratıcı düşünme becerilerini benimseyebilme”, yeterlik alanı A1, A2 ve A3 düzeyi olarak 3 performans göstergesine ayrılmıştır. A1 düzeyinde; öğrencilerin orijinal fikirlerinin dikkate alınması, A2 düzeyinde; öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesi için bireysel veya grup etkinliklerinin yapılması, A3 düzeyinde ise; öğrencilerin yaratıcılık becerileri ile ilgili kazanımlarını farklı ortamlarda kullanabilmeleri için okul içi ve dışı etkinlikler düzenlenmesi önerilmiştir. Ayrıca öğrenci problem çözme becerilerini geliştirme yeterlik alanında da A1, A2 ve A3 düzeyi olmak üzere 3 performans göstergesi belirlenmiş; A1 düzeyinde; öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmeleri için alıştırma yapılması, A2 düzeyinde; merak etme, veri toplama, sonuç çıkarma ve sonuçları değerlendirmeye dayalı problem çözme etkinlikleri, A3 düzeyinde ise; öğrencilere günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri problemlerin çözümüne yönelik stratejiler geliştirme önerilerinde bulunulmuştur. MEB tarafından ortaya konan bu göstergelerin öğrencilere kazandırılmasında ilgili lisans programının uyumlu olması büyük önem taşımaktadır.

Literatür incelendiğinde yaratıcılık ile ilgili çalışmaların daha çok farklı öğretim basamaklarında öğrenim gören öğrencileri örneklem alacak biçimde gerçekleştirildiği, öğretmenlerin örneklem olarak belirlendiği çalışmaların oldukça az sayıda olduğu da anlaşılmaktadır (Yıldırım Bilgili ve Kana, 2018). Temel eğitimde tüm öğrencilerin karşılaştığı ilk öğretmen grubu olan sınıf öğretmenlerinin katılımcı olduğu deneysel araştırma ise neredeyse yok denecek kadar az sayıdadır. Bu tespitler ve gerekçeler çerçevesinde araştırmanın problem cümlesi, “Sınıf öğretmenlerine sunulan yaratıcılık eğitiminin, onların yaratıcı düşünme becerileri ve görüşleri üzerindeki etkisi nedir?” şeklinde belirlenmiştir.

Alt Problemler

Sınıf öğretmenlerine sunulan yaratıcılık eğitiminin, onların yaratıcı düşünme eğilimlerine etkisini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada temel probleme ilişkin belirlenen alt problemler aşağıda sıralanmıştır;

1. Sınıf öğretmenlerinin sözel yaratıcı düşünme becerileri öntest ile sontest puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Sınıf öğretmenlerinin şekilsel yaratıcı düşünme becerileri öntest ile sontest puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Sınıf öğretmenlerinin aldıkları yaratıcılık eğitimine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Sınıf öğretmenlerinin yaratıcı sözel düşünme becerisine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Sınıf öğretmenlerinin yaratıcı şekilsel düşünme becerisine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Sınıf öğretmenlerinin yaratıcı okuma becerisine ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Sınıf öğretmenlerinin yaratıcı problem çözme becerisine ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Nicel ve nitel tekniklerin aynı çerçeve içerisinde kullanımı ile karma yöntem araştırmaları, her iki tekniğin avantajlı taraflarını kuvvetlendirdiğinden (Baki ve Gökçek, 2012) bu araştırmada karma yöntem tercih edilmiştir. Karma yöntem ile araştırma yapmak çeşitli yöntemler kullanarak olayları bir kalıp içinde sunma, değerlendirme ve bir araya getirmektir. Creswell (2006), karma yöntem kullanmanın araştırmada problemleri daha iyi anlamaya yardım sağlayacağını da belirtmektedir. “Yaratıcılık Eğitimi Etkinliklerinin Sınıf Öğretmenlerinin Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisi” başlıklı araştırmada tek denekli yarı deneysel uygulamanın yanı sıra nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması birlikte kullanılmıştır. Nicel boyutta tek denekli öntest-sontest tekniğinden yararlanılmıştır. Tek denekli araştırmalar, deneysel araştırmalar arasında yer alan, katılımcıların tarafsız olarak belirlenememesi sebebiyle yarı deneysel araştırmalar arasında gösterilen, bir uygulamanın etkililiğinin normal koşullar altında tekrarlanan ölçümler alınarak her bir denekte kendi içinde değerlendirildiği araştırmalardır (Gast, 2010; Kırcaali-İftar, 2012; akt: Sönmez, 2016). Davranış ve eğitim bilimleri araştırmaları belirlenen durumlarda belirlenmiş kişilerin yaptıkları davranışların sebebini ve bu davranışların daha sonraki durumlarda ortaya çıkıp çıkmayacağını yordamayı ya da bu davranışlar üzerinde bir kontrol oluşturmayı amaçlayan araştırmalar (Sönmez, 2016) olmasından dolayı yine nitel araştırma modeli de kullanılmıştır.

Nitel ve nicel yöntemin birlikte kullanılarak karma yöntemin tercih edildiği bu araştırmada yaratıcılık eğitimi alan sınıf öğretmenlerinin yaratıcı şekilsel ve sözel düşünme beceri düzeyleri, yaratıcılık eğitimine, yaratıcı sözel düşünme becerisine, yaratıcı şekilsel düşünme becerisine, yaratıcı okumaya ve yaratıcı problem çözmeye ilişkin görüşlerini incelenmiştir. Araştırmada kullanılan yarı deneysel tek gruplu öntest – sontest uygulamasının simgesel görünümü aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Çalışma Deseni Simgesel Görünümü

Grup	Öntest	Uygulama	Sontest
ÇG	TYŞTA	Yaratıcılık Eğitimi	TYŞTB Görüşme Formu

ÇG: Çalışma Grubu, TYŞTA: Torrance Yaratıcı Şekilsel Testi A, TYŞTB: Torrance Yaratıcı Şekilsel Testi B

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde başlatılan bir projede yer alan 3 erkek ve 10 kadın öğretmen olmak üzere toplam 13 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan

13 sınıf öğretmeni, Çanakkale il merkezi ve merkeze bağlı köy okulları ile Çanakkale iline bağlı ilçe ve köy okullarında sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Verilerin Toplama Araçları ve Süreç

Araştırmanın nicel boyutuna ilişkin verilerini toplamak için Torrance Şekilsel Yaratıcı Düşünme Testi A ile B formları, Torrance Sözel Yaratıcı Düşünme Testi A ile B formları kullanılmıştır. Bu testler, 1966 yılında E. Paul Torrance tarafından yaratıcı düşünmeyi ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Sözel ve şekilsel test olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Sözel bölüm, “Soru Sorma, Nedenleri Tahmin Etme, Sonuçları Tahmin Etme, Ürün Geliştirme, Alışılmadık Kullanımlar ve Farz Edin Ki” şeklinde olmak üzere altı adet alt başlıktan oluşmaktadır. Şekilsel bölüm ise “Resim Oluşturma, Resmi Tamamlama ve Daire-Paralel Çizgiler” alt başlıkları olmak üzere üç adet alt başlıktan oluşmaktadır (Aslan, 2001). Katılımcılara denel işlem öncesi öntest denel işlem sonrası sontest uygulaması sözü edilen testler ile gerçekleştirilmiştir. Denel işlem olarak hazırlanan yaratıcılık eğitimi programı, alınan resmi izinlerle alan uzmanı bir öğretim üyesi tarafından 9 Şubat- 27 Mayıs 2021 tarihleri arasında haftada 2 gün 20:30 ile 22:30 saatleri arasında pandemi dönemi olması sebebiyle uzaktan eğitim uygulamasında kullanılan bir program yardımıyla toplam 96 saatte sunulmuştur.

Araştırmanın nitel verilerini toplamak için ise araştırmacılar tarafından hazırlanarak uzman görüşü alınan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmelerinin amacı, belirlenmiş bir konu hakkında katılımcıların bakış açılarına, yaşantılarına, ilgilerine, tecrübelerine, eğilimlerine, fikirlerine, algılarına, duygularına, tutum ve alışkanlıklarına dair derinlemesine, detaylı ve çok boyutlu nitel bilgi edinmektir (Stewart ve Shamdasani, 1990; Kitzinger, 1994, 1995; Krueger, 1994; Gibbs, 1997; Bowling, 2002. akt: Yılmaz 2011). Bowling’e (2002) göre grup görüşmesi, küçük bir grupla lider arasında yapılandırılmamış görüşme ve tartışmada grup dinamiğinin etkisini kullanma, derinlemesine bilgi edinme ve fikir üretmesi (Yılmaz, Oğuz ve Çokluk, 2011) olarak belirtilmiştir.

Araştırmada öncelikle katılımcı öğretmenlerin yaratıcılık düzeylerini saptamak amacıyla kullanılan Torrance Sözel Yaratıcı Düşünme Testi (Form-A, Form-B) ve Torrance Şekilsel Yaratıcı Düşünme Testi (Form-A, Form-B) değerlendirilmiştir. Torrance Sözel Yaratıcı Düşünme Testi değerlendirilmesi neticesinde akıcılık, esneklik ve orijinallik boyutlarına ilişkin puan ile yaratıcılık puanı elde edilmiştir. Torrance Şekilsel Yaratıcı Düşünme Testi neticesinde akıcılık, orijinallik, başlıkların soyutluluğu, erken kapamaya karşı direnç ve detaylandırma boyutlarına ilişkin puan ile yaratıcılık puanı elde edilmiştir. Formlardan elde edilen bilgiler doğrultusunda yaratıcılık puanları SPSS 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz yapılmadan önce verilerin normal dağılıp dağılmadığını anlamak için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk test teknikleriyle analiz edilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin TSYDT ve TŞYDT’den elde edilen verilerin normallğine yönelik analiz ile hem Kolmogorov-Smirnov hem de Shapiro-Wilk değerlerinin anlamlılık düzeyleri .05 değerinden büyük olduğu için normallğin sağlandığı anlaşılmaktadır. Durum böyle olmakla birlikte katılımcı sayısının 30’dan az olması sebebiyle parametrik testler yerine nonparametrik testler tercih edilmiştir. İkili karşılaştırmalarda ve sınıf öğretmenlerin yaratıcılık puanları ve aralarındaki ilişki Mann Whitney U testi ile sınımlanmıştır.

Görüşme formunda ise katılımcı öğretmenlere görüşme formundaki sorular sorularak görüşleri alınmış katılımcı öğretmenlerin belirttiği görüşler her katılımcı öğretmene ait bir kod (ögrt1, ögrt2 ...) verilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşme formundaki sorular ve bu sorulara sınıf öğretmenlerince verilen cevaplar uzman yardımıyla alt boyutlara ayrılarak betimsel şekilde analiz edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın amacı doğrultusunda sınıf öğretmenlerine sunulan yaratıcılık eğitimi etkinliklerinin yaratıcı düşünme becerisi eğilimlerine etkisi ve verilen eğitime ilişkin görüşleri ile sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmelerle yaratıcılık eğitimi, yaratıcı sözel düşünme, yaratıcı şekilsel düşünme becerileri, yaratıcı okuma ve yaratıcı problem

çözmeye ilişkin görüşlerini incelenmiş, verilerin analiz edilmesiyle elde edilen bulgular aşağıda alt problemlerde yer alan sırasıyla sunulmaktadır.

Yaratıcı Sözel Düşünme Becerileri Öntest ve Sontestlere İlişkin Bulgular

Araştırmada ele alınan temel problem “Yaratıcılık eğitimi alan sınıf öğretmenlerinin yaratıcı sözel düşünme becerileri öntest puanları ile yaratıcı sözel düşünme becerileri sontest puanları arasında anlamlı fark var mıdır?” şeklindedir.

YSD Öntest ve Sontest Akıcılık Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Tablo 2’de öğretmenlerin yaratıcı sözel düşünme becerileri akıcılık alt boyutuna ait öntest ve sontest puanlarının analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2

YSD Akıcılık Alt Boyutuna Ait Öntest - Sontest Karşılaştırma Sonuçları

TSYDT	N	X	Toplam Puan	Mann Whitney U	P
Öntest	13	8,73	113,50		
Akıcılık Sontest	13	18,27	237,50	22,500	,001
Toplam	26				

Tablo 2 incelendiğinde; yaratıcılık eğitimi sunulan sınıf öğretmenlerinin TSYDT’nin akıcılık boyutu öntest ve sontest puanları arasında gerçekleştirilen sınama sonucunda $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır.

YSD Öntest ve Sontest Esneklik Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin yaratıcı sözel düşünme becerileri esneklik alt boyutuna ait öntest ve sontest puanlarına ilişkin sınama sonuçlarına Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3

YSD Esneklik Alt Boyutuna Ait Öntest - Sontest Karşılaştırma Sonuçları

TSYDT	N	X	Toplam Puan	Mann Whitney U	P
Öntest	13	8,46	110,00		
Esneklik Sontest	13	18,54	241,00	19,000	,001
Toplam	26				

Tablo 3’te görüldüğü üzere; yaratıcılık eğitimi sunulan sınıf öğretmenlerinin TSYDT’nin esneklik boyutu öntest ve sontest puanları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

YSD Öntest ve Sontest Orijinallik Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin yaratıcı sözel düşünme becerileri orijinallik alt boyutuna ait öntest ve sontest puanlarının analiz sonuçlarına Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4

YSD Orijinallik Alt Boyutuna Ait Öntest - Sontest Karşılaştırma Sonuçları

TSYDT	N	X	Toplam Puan	Mann Whitney U	P
Öntest	13	8,15	106,00		
Orijinallik Sontest	13	18,85	245,00	15,000	,000
Toplam	26				

Tablo 4'den anlaşılacağı üzere yaratıcılık eğitimine katılan sınıf öğretmenlerinin TSYDT'nin orijinallik boyutu öntest ve sontest puanları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

YSD Öntest ve Sontest Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular

Tablo 5'te araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yaratıcı sözel düşünme becerileri öntest ve sontest uygulama sonuçlarına yönelik sınav sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 5

YSD Öntest - Sontest Puanlarının Karşılaştırma Sonuçları

TSYDT	N	X	Toplam Puan	Mann Whitney U	P
Öntest	13	8,42	109,50		
Toplam Sontest	13	18,58	241,50	18,500	,001
Toplam	26				

Tablo 5'de görüldüğü üzere yaratıcılık eğitimi alan sınıf öğretmenlerinin TSYDT'nin toplam öntest ve sontest puanları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

Yaratıcı Şekilsel Düşünme Becerileri Öntest ve Sontest Uygulama Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Araştırmada ele alınan temel problem "Yaratıcılık eğitimi sunulan sınıf öğretmenlerinin yaratıcı şekilsel düşünme becerileri öntest puanları ile yaratıcı şekilsel düşünme becerileri sontest puanları arasında anlamlı fark var mıdır?" şeklindedir. Tablo 6'da öğretmenlerin yaratıcı şekilsel düşünme becerileri akıcılık alt boyutuna ait öntest ve sontest puanlarının analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 6

YSD Akıcılık Alt Boyutuna Ait Öntest - Sontest Karşılaştırma Sonuçları

TSYDT	N	X	Toplam Puan	Mann Whitney U	P
Öntest	13	9,73	126,50		
Akıcılık Sontest	13	17,27	224,50	35,500	,012
Toplam	26				

Tablo 6'da görüldüğü üzere yaratıcılık eğitimi sunulan sınıf öğretmenlerinin TSYDT'nin akıcılık boyutu öntest ve sontest puanları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

YŞD Öntest ve Sontest Orijinallik Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin yaratıcı şekilsel düşünme becerileri orijinallik alt boyutuna ait öntest ve sontest puanlarına ilişkin sınama sonuçları Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7

YŞD Orijinallik Alt Boyutuna Ait Öntest - Sontest Puanları Karşılaştırma Sonuçları

TŞYDT	N	X	Toplam Puan	Mann Whitney U	P
Öntest	13	10,31	134,00		
Orijinallik Sontest	13	16,69	217,00	43,000	,033
Toplam	26				

Tablo 7'den anlaşılacağı üzere; yaratıcılık eğitimi sunulan sınıf öğretmenlerinin TŞYDT'nin orijinallik boyutu öntest ve sontest puanları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

YŞD Öntest ve Sontest Başlıkların Soyutluluğu Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin yaratıcı şekilsel düşünme becerileri başlıkların soyutluluğu alt boyutuna ait öntest ve sontest puanlarının analiz sonuçları Tablo 8'de yer verilmiştir.

Tablo 8

YŞD Başlıkların Soyutluluğu Alt Boyutuna Ait Öntest - Sontest Karşılaştırma Sonuçları

TŞYDT	N	X	Toplam Puan	Mann Whitney U	P
Öntest	13	10,54	137,00		
Başlıkların Soyutluluğu Sontest	13	16,46	214,00	46,000	,045
Toplam	26				

Tablo 8'den anlaşıldığı gibi; eğitime katılan sınıf öğretmenlerinin TŞYDT'nin başlıkların soyutluluğu boyutu öntest ve sontest puanları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

YŞD Öntest ve Sontest Erken Kapamaya Karşı Direnç Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin yaratıcı şekilsel düşünme becerileri erken kapamaya karşı direnç alt boyutuna ait öntest ve sontest puanlarına ilişkin sınama sonuçları Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9

YŞD Erken Kapamaya Karşı Direnç Alt Boyutuna Ait Öntest Ve Sontest Karşılaştırılması

TŞYDT	N	X	Toplam Puan	Mann Whitney U	P
Öntest	13	9,85	128,00		
Erken Kapamaya Karşı Direnç Sontest	13	17,15	223,00	37,000	,014
Toplam	26				

Tablo 9'dan incelendiğinde eğitime katılan sınıf öğretmenlerinin TŞYDT'nin erken kapamaya karşı direnç boyutu öntest ve sontest puanları arasında, $p < .05$ düzeyinde göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

YŞD Öntest ve Sontest Detaylandırma Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Tablo 10'da öğretmenlerin yaratıcı şekilsel düşünme becerileri detaylandırma alt boyutuna ait öntest ve sontest puanlarının analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 10

YŞD Detaylandırma Alt Boyutuna Ait Öntest - Sontest Karşılaştırma Sonuçları

TŞYDT	N	X	Toplam Puan	Mann Whitney U	P
Öntest	13	11,42	148,50		
Detaylandırma Sontest	13	15,58	202,50	57,500	,168
Toplam	26				

Tablo 10'dan anlaşılacağı üzere; yaratıcılık eğitimine katılan sınıf öğretmenlerinin TŞYDT'nin detaylandırma boyutu öntest ve sontest puanları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık oluşmamıştır.

YŞD Öntest ve Sontest Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular

Tablo 11'de öğretmenlerin yaratıcı şekilsel düşünme becerileri öntest ve sontest toplam puanlarına ilişkin karşılaştırmaya yer verilmiştir.

Tablo 11

YŞD Öntest - Sontest Toplam Puanlarının Karşılaştırma Sonuçları

TŞYDT	N	X	Toplam Puan	Mann Whitney U	P
Öntest	13	10,54	137,00		
Toplam Sontest	13	16,46	214,00	46,000	,048
Toplam	26				

Tablo 11'de görüldüğü üzere; yaratıcılık eğitimi sunulan sınıf öğretmenlerinin TŞYDT'nin toplam öntest ve sontest puanları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

YSD ve YŞD Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular

Tablo 12'de öğretmenlerin yaratıcı sözel düşünme becerileri ve yaratıcı şekilsel düşünme becerileri toplam puanlarına ilişkin analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 12

YSD ve YŞD Toplam Puanlarının Karşılaştırma Sonuçları

Testler	N	X	Ss	Sd	t	p
TSYDT	13	64,15	45,889	12	5,041	,000
TŞYDT	13	38,08	35,160	12	3,905	,002

Tablo 12’de görüldüğü üzere; yaratıcılık eğitimi sunulan sınıf öğretmenlerinin TŞYDT’nin toplam öntest ve sontest puanlarının, t-testi sınıma sonuçları açısından, $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık oluştuğu belirlenmiştir.

Karma yöntemde gerçekleştirilen araştırmada nitel boyutta elde edilen verileri yaratıcılık eğitimine katılan sınıf öğretmenlerinden toplanmış, analiz sonucunda ulaşılan bulgular betimsel şekilde aşağıda sunulmuştur.

Yaratıcılık ve Yaratıcı Düşünme Kavramlarına İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Araştırma örnekleminde yer alan sınıf öğretmenlerine alt problemde yer alan yaratıcılık ve yaratıcı düşünme hakkında neler düşündükleri sorusu yöneltmiştir. Öğretmenlerin yaratıcılık ve yaratıcı düşünme konusunda en fazla belirtilen görüş, alışılmışın dışında ürünler elde etme ve eser ortaya koyma olduğu belirlenmiştir. 4 sınıf öğretmeni yaratıcılık ve yaratıcı düşünme konusunda; farklı, alışılmamış çözüm yolları bulabilme şeklinde görüş bildirmiştir. 2 sınıf öğretmeni ise olaylara farklı açılardan bakabilme, farklı fikirler ortaya koyma ve yaşının üzerinde düşünebilme şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme konusunda alışılmışın dışında ürün ve eser ortaya koyma görüşüne ilişkin öğrt2 kodlu katılımcı, “...çeşitli bilgiler ışığında farklı düşünceler yardımıyla, farklı ürünler elde etme becerisi...” aynı konuda öğrt3 kodlu katılımcı ise “... aynı zamanda alışılmışın dışında eserler ortaya koyabilme becerisi olarak da eklemeye yapabiliriz.” şeklinde bir cevap vermiştir.

Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme konusunda farklı alışılmamış çözüm yolları bulabilme görüşüne ilişkin öğrt4 kodlu katılımcı, “Yaratıcılık orijinaldir, farklıdır. Herhangi bir problem karşısında alışılmamış çözümler üretmek, herhangi bir nesneyi çok az kişinin aklına gelebilecek bir nesneye dönüştürmektir.” şeklinde, aynı konuda öğrt13 kodlu katılımcı ise “Yaratıcılık olarak farklı olma, alışılmışın dışında çözümleri görebilme ve problemi çözebilme olarak düşünüyorum. Günümüz insanında kesinlikle olması gereken bir donanım olduğunu düşünüyorum. Özellikle okullarımızda en alt seviyeden yukarıya doğru yaratıcılığın geliştirilmesi ve yaratıcı düşünme becerisinin kazandırılması için müfredata girmeli.” şeklinde görüş bildirmektedir.

Yaratıcı Sözel Düşünme Becerisi Konusuna İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine yaratıcı sözel düşünme becerisi hakkında neler düşündükleri sorulmuştur. Öğretmenlerin yaratıcı sözel düşünme becerisi hakkındaki görüşleri analiz edildiğinde öğretmenlerin çoğunlukla herhangi bir duruma karşı akıcı, esnek ve orijinal yorumlar geliştirebilme ve farklı düşünceler üretip yorumlayabilme şeklinde ifadeler yer verdikleri görülmüştür. Yanı sıra, olaylardan çıkarımlar yapmak, farklı sorular sorma ve kendini iyi, güzel bir şekilde ifade edebilme şeklinde görüş bildiren sınıf öğretmenleri olduğu da gözlemlenmiştir.

Öğretmenlerin yaratıcı sözel düşünme becerisi konusunda en fazla yer verdikleri görüşün, farklı düşünceler üretip yorumlayabilme olduğu belirlenmiştir. 4 sınıf öğretmenin yaratıcı sözel düşünme becerisi konusunda akıcı, esnek ve orijinal yorumlar getirme ve farklı düşünceler üretip yorumlayabilme şeklinde görüş bildirdikleri, 3 öğretmenin farklı çıkarımlarda bulunma, 2 öğretmenin ise farklı sorular sorma, farklı çıkarımlarda bulunma ve doğru, anlaşılır şekilde ifade edebilme şeklinde ifadeler yer verdikleri belirlenmiştir.

Yaratıcı sözel düşünme becerisi konusunda farklı düşünceler üretip yorumlayabilme görüşüne ilişkin öğrt7 kodlu katılımcı, “...bir durum veya sorun karşısında farklı düşünceler üretip, kimsenin düşünmediği değişik fikirler sunup yorumlayabilmektir” şeklinde cevap vermiştir.

Yaratıcı sözel düşünme konusunda akıcı, esnek ve orijinal yorumlar getirme görüşüne ilişkin öğrt3 kodlu katılımcı, “... Akıcılık, esneklik ve orijinallik çok önemlidir. Bu basamaklar yaratıcı sözel düşünme becerisinin belirlenmesinde önem teşkil eder.” şeklinde cevap vermiştir.

Yaratıcı sözel düşünme konusunda doğru ve anlaşılır şekilde ifade edebilme görüşüne ilişkin öğrt6 kodlu katılımcı, “... Yaratıcı sözel düşünmede kişi kendini, fikirlerini,

görüşlerini doğru ve anlaşılır bir şekilde ifade edebilmelidir.” Öğrt10 kodlu katılımcı ise “Kendini iyi bir şekilde ifade etme, kendine bir şeyler katabilme, ...” şeklinde cevap vermiştir.

Yaratıcı Şekilsel Düşünme Becerisi Konusuna İlişkin Bulgular

Görüşme sırasında sınıf öğretmenlerinden yaratıcı şekilsel düşünme becerisi hakkında neler düşündükleri sorulmuştur. Katılımcı sınıf öğretmenlerin yaratıcı şekilsel düşünme hakkındaki görüşleri analiz edildiğinde, öğretmenlerin çoğunlukla şekilleri farklı yönleriyle görme ve anlamlandırma şeklinde düşüncelerini ortaya koydukları belirlenmiştir. Ayrıca bazı öğretmenlerin nesnelere farklı şekilde gözlemlenme ve farklı nesnelere üretilen biçimlendirme, resimleri farklı yorumlama ve ifadeleri görsel olarak anlatabilme şeklinde görüş bildirdikleri de görülmüştür.

Öğretmenlerin yaratıcı şekilsel düşünme becerisi konusunda en fazla tekrarlayan görüşlerinin, şekilleri farklı yönleriyle görme ve anlamlandırma olduğu görülmektedir. 2 öğretmenin de yaratıcı şekilsel düşünme konusunda nesnelere farklı bir şekilde gözlemlenme, farklı nesnelere üreten o nesnelere farklı şekillerde biçimlendiren ve resimleri farklı yorumlama şeklinde görüş bildirdikleri belirlenmiştir.

Yaratıcı şekilsel düşünme konusunda şekilleri farklı yönleriyle görme ve anlamlandırma alt kategorisine ilişkin olarak (öğrt5 kodlu katılımcı), “... Şekilleri farklı yönleriyle görüp, anlamlandırıp, ifade edebiliriz.” Cevabını verdiği, ayrıca öğrt7 kodlu katılımcının da “Yaratıcı şekilsel düşünme becerisi, yaratıcı düşünmenin görsel ve şekilsel hali, şekilleri farklı yönlerden görebilme ve düşünebilmektir.” şeklinde görüş bildirdiği belirlenmiştir.

Yaratıcı şekilsel düşünme konusunda farklı nesnelere üreten, biçimlendiren görüşüne ilişkin öğrt1 kodlu katılımcı, “şekillerde, akla hayale gelmeyecek nesnelere üreten, yorumlayan, biçimlendiren, kimselerin görmediğini görebilme.” şeklinde cevabını vermiştir.

Yaratıcı şekilsel düşünme konusunda resimleri farklı yorumlama görüşüne ilişkin öğrt9 kodlu katılımcı, “İçinde birden çok anlam barındıran resimlerin farklı yorumlayabilme becerisidir. Bir resme birden çok soru sorabilmelidir. Sorulan bu sorulara cevaplandırabilmek yaratıcı şekilsel düşünme becerisidir.” şeklinde cevabını vermiştir.

Yaratıcı Okuma Konusuna İlişkin Bulgular

Görüşme sırasında araştırma problemine uygun olarak sınıf öğretmenlerine yaratıcı okuma becerisi konusunda neler düşündükleri sorulmuştur. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yaratıcı okuma becerisi hakkındaki görüşleri analiz edildiğinde öğretmenlerin çoğunlukla insanın ruh halini, aklından geçenleri, vücut ve beden dilini okumak şeklinde düşünceler ortaya koydukları ayrıca, metne farklı anlamlar yükleme, metin ve resimlerden yeni anlamlar çıkarma ve metni farklılaştırma, metni farklı yönlerden ele alma, farklı sonlara ulaşma şeklinde görüş bildiren katılımcılar olduğu da belirlenmiştir.

Öğretmenlerin yaratıcı okuma becerisi konusunda en fazla tekrarladıkları görüşlerin, insanın ruh halini, aklından geçenleri, vücut ve beden dilini okumak şeklinde olduğu görülmüştür. 2 öğretmenin yaratıcı okuma konusunda fikir ve hayal gücünü zorlama ve metni farklılaştırma, metni farklı yönlerden ele alma ve farklı sonlara ulaşma, metne farklı anlamlar yükleme ile metin ve resimlerden yeni anlamlar çıkarma şeklinde görüş bildirdikleri belirlenmiştir. 1 öğretmenin yaratıcı okuma konusunda ise iç ve dış dünya arasında bağlantı kurmayı sağlamak ve okuduğumuz şeylere kendimizden yenilikler yüklemek şeklinde görüş bildirdiği de görülmüştür.

Yaratıcı okuma konusunda insanın ruh halini, aklından geçenleri, vücut ve beden dilini okumak görüşüne ilişkin öğrt2 kodlu katılımcı, “... yaratıcı okuma olunca, bir insanın yüzünden ruh halini, aklından geçenleri, bir objeye verdiği değeri anlamaya çalışmak; bir resmin bize gösterilmeyen kısmını vb. her şeyi anlamaya çalışmak yaratıcı okumak anlamına gelir diye düşünüyorum.” Şeklinde cevabını vermiştir. Aynı konuda öğrt4 kodlu katılımcı ise “Yaratıcı okuma sadece herhangi bir kitapta, dergide ya da gazetede yazanları okumak değildir. Mesela Jest ve mimikler, akıldan geçen düşünceler, gözler, hareketler, afiş ve resim gibi her şeyi okuyabilmektir.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Yaratıcı okuma konusunda iç ve dış dünya arasında bağlantı kurma görüşüne ilişkin öğrt10 kodlu katılımcı, *“Bireyde okuma esnasında betimlemesini de çok iyi kullanarak kendini okumaya katması. Yaratıcı okuma çalışmaları; okuyucunun, metin ve görseller aracılığı ile kendi iç dünyası ve dış dünya arasında anlamlı bağlantılar kurmasını sağlar.”* cevap vermiştir.

Yaratıcı okuma konusunda metne farklı anlamlar yükleme görüşüne ilişkin öğrt1 kodlu katılımcı, *“Okuduğu metni başka bir pencereden bakarak okuyan farklı anlamlar yükleyen sonucu tahmin edilenden başka yere getiren düşünceler.”* şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

Yaratıcı Problem Çözme Becerisi Boyutuna İlişkin Bulgular

Görüşme sırasında araştırma alt problemine uygun olarak sınıf öğretmenlerine yaratıcı problem becerisi konusu hakkında neler düşündükleri sorulmuştur. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yaratıcı problem çözme becerisi hakkındaki görüşleri analiz edildiğinde öğretmenlerin çoğunlukla en pratik ve orijinal çözümlere ulaşmaya çalışmak şeklinde düşüncelerini ilettikleri belirlenmiştir. Bununla birlikte bazı öğretmenler problemi tanıyıp, çözüm için fikir üretmek ve problemlere karşı farklı yöntem ve davranışlar sergilemek şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yaratıcı problem çözme becerisi boyutunda en fazla tekrarladıkları görüşün, problem karşısında en pratik ve orijinal çözümlere ulaşmaya çalışmak şeklinde olduğu görülmektedir. 2 öğretmenin yaratıcı problem çözme becerisi konusunda problemi tanıyıp çözüm için fikir üretmek ve birçok çözüm arasından deneyerek uygun olan çözümün bulunması şeklinde görüş bildirmiştir. 1 öğretmen ise yaratıcı problem çözme becerisine ilişkin olarak problemlere karşı farklı yöntem, davranışlar sergilemek ve problemi hayal gücünü kullanarak çözmek ile problemi farklı yönlerden görüp çözmeye çalışmak şeklinde görüş bildirmiştir.

Yaratıcı problem çözme becerisi konusunda problem karşısında en pratik ve orijinal çözümlere ulaşmaya çalışmak görüşüne ilişkin öğrt2 kodlu katılımcı, *“Bir probleme yönelik çözümler üretmektir. Problem çözmenin belli aşamalı vardır. Bu aşamalara en uygun şekilde, en pratik ve en orijinal çözümlere ulaşmaya çalışmak ise yaratıcı problem çözme olabilir.”* şeklinde, öğrt4 kodlu katılımcı ise *“Karşılaşılan problem karşısında çözüm üretmektir. Problemin birden fazla çözüm yolu olabilir. Problem çözme aşamalarından yararlanılarak en uygun, en pratik ve belki de en farklı çözüme ulaşmaktır.”* şeklinde cevabını vermiştir.

Yaratıcı problem çözme becerisi konusunda birçok çözüm arasından deneyerek uygun olanı bulma görüşüne ilişkin öğrt11 kodlu katılımcı, *“Yaratıcı problem çözmek için problemin özünü iyice kavramalı bu problemi ortadan kaldırmak için çözüm yollarını bulmalıyız. Problemi çözmek için tek bir yol yoktur. Farklı durumlarla karşı karşıya kaldığımız an birden fazla çözümümüz olabilir. Bu yüzden çözüm yollarını deneyerek en uygun yöntemi bulabiliriz.”* şeklinde bir cevap vermiştir.

Sunulan Yaratıcılık Eğitimi Öncesi ve Sonrası Durumlarında Duygu ve Düşüncelerindeki Değişime İlişkin Bulgular

Görüşme sırasında sınıf öğretmenlerine denel işlem olarak sunulan yaratıcılık eğitimi öncesi ve sonrası durumlarını karşılaştırdıklarında duygu ve düşüncelerinde herhangi bir değişimin olup olmadığı, sorulmuş oluşan değişim varsa açıklamaları istenmiştir. Öğretmenlerin tamamı sunulan yaratıcılık eğitimi öncesi ve sonrası durumlarını karşılaştırdıklarında düşünce ve duygularının değiştiğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlere sunulan yaratıcılık eğitimi öncesi ve sonrası durumlarını karşılaştırdıklarında duygu ve düşüncelerindeki değişimi öğrt8 kodlu katılımcı, *“Evet gerçekleşti. Açıkçası olaylara daha fazla bakış açısı ve pencere ile bakabildim. Farklılıklar daha ayrıntılı görebildim. Küçük detayların aslında ne kadar önemli olduğunu fark ettim.”* şeklinde görüş bildirmiştir.

Öğrt6 kodlu katılımcı ise bu konudaki görüşü şu şekilde olmuştur: *“Aldığım bu yaratıcılık eğitimi birçok anlamda ve birçok alanda kapalı olan gözlerimi açtı. Yaratıcılık ile ilgili çok az*

şey bildiğimi fark ettim. Her alanda yaratıcı olunabileceğini, yaratıcılığın çeşitli olabileceğini öğrenmek oldukça ilginçti. Ayrıca etrafıma, olaylara, öğrencilerimin yaptığı çalışmalara veya kızımın yaptığı bir şeye bakarken birçok açıdan bakıyorum artık. Görselliği ayrı, anlatmak istediğini okuyabilmek ayrı, orijinalliği ayrı....Ayrıca olaylara tek yönlü bakmamayı farklı açılardan bakmayı öğrendim.

Öğretmenlere sunulan yaratıcılık eğitimi öncesi ve sonrası durumlarını karşılaştırdıklarında duygu ve düşüncelerindeki değişimi ile ilgili konuda önemli görüşler belirten bazı katılımcı sınıf öğretmenlerinin düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir.

Öğrt4 kodlu katılımcı, “Tabi ki gerçekleşti. Olaylara dar bir pencereden baktığımı fark ettim. Bakış açımı daha da genişlettim. Öğrencilerimin verdiği cevapları, çocuğumun yaptığı şeyleri değerlendirmek daha eğlenceli bir hal aldı.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Sunulan Yaratıcılık Eğitiminin Sağladığı Katkıları İlişkin Bulgular

Görüşme sırasında sınıf öğretmenlerine denel işlem olarak sunulan yaratıcılık eğitiminin kendilerine sağladığı varsa katkılar da sorulmuştur. Öğretmenlerin tamamı sunulan yaratıcılık eğitiminin kendilerine katkılarının olduğunu belirtmişlerdir. Bu eğitimin öğretmenlere sağladığı katkılar kendi ifadeleriyle sunulmuştur.

Yaratıcılık eğitiminin katkısını öğrt1 kodlu katılımcı şöyle ifade etmiştir: “Bu eğitim sonrasında bir bahçıvan titizliğinde her çiçeğin bakımının hangi aralıklarla su verilmesinin güneşe nedenli ihtiyacı olduğunu nasıl bir toprakta yetişeceğini öğrenmekle birlikte düz bir çiçek bahçesi gibi bakılmaması gerektiğini öğrendim. Farklılıkların farkına varmayı her öğrencimi kendi içinde görmeyi hepsini bütün olarak görmemem gerektiğini ve nasıl davranacağımı topluma nasıl kazandıracağımı özel becerilerine nasıl ortaya çıkarabileceğimi öğrendim.”

Öğrt2 kodlu katılımcı yaratıcılık eğitiminin kendine sağladığı katkıyı, “Öğrencilerimle ilgili çalışmalarda; onların da kişisel yeterlilik ve becerilerinin daha üst düzeye çıkabilmesi için işlediğimiz konulara da destek sağlayarak ya da farklı konularda da (merakları doğrultusunda) yaratıcılıklarının gelişmesine etkili olabilecek sorular, araştırmalar, ürün geliştirmeler vb. etkinliklerle farkına varmadan, eğlenerek öğrenme ve hayal güçlerini geliştirmelerine destek sağlayabilmek, becerileri doğrultusunda yönlendirilerek gelecekteki meslek seçimlerine bile etken olabilmek, iyi birer evlat ve ülkemize iyi birer fert olabilmeleri için geniş bir perspektiften bakabilmek gibi becerileri edinmelerine destek sağlayabilmek en büyük katkı olur sanıyorum.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğrt8 kodlu katılımcı, “Öğrencilerimin problemlere, olaylara, ders ile ilgili anlatılanlara, sembollere, şekillere ya da cümlelere karşı verdikleri tepkilerini ön yargı ile karşılamamam gerektiğini, olağandışı, saçma ya da farklı gelecek fikirlerin aslında çok daha önemli olduğunu öğrendim. Böyle bir fikirle karşılaşıldığında eleştirmemek ya da göz ardı etmemek daha da çok destekleyerek özgüven aşılayıp bu fikirlerin özgür bir şekilde ifade edilmesini sağlamayı öğrendim.” şeklinde görüşünü bildirerek yaratıcılık eğitiminin kendisine olan katkısını belirtmiştir.

Bu konuda öğrt7 kodlu katılımcı, “Bu eğitimin bana çok şey kattığını düşünüyorum. Bu eğitimde aldığın dersleri, öğrendiklerimi, öğrencilerime uyguladığımda onların da bakış açılarını değiştirebileceğimi, farklı bakış açıları kazandırabileceğimi ayrıca farklı olan öğrencileri fark edebileceğimi düşünüyorum.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Denel İşlem Olarak Sunulan Yaratıcılık Eğitiminin Öğretim Sürecine Yansımaları Boyutunda Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Görüşme sırasında araştırmanın alt problemine uygun olarak sınıf öğretmenlerine denel işlem olarak sunulan yaratıcılık eğitiminin öğretim sürecine yansımaları ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri sunulan yaratıcılık eğitiminin bir şekilde öğretim sürecine olumlu yansımalarının olacağını düşünmektedirler. Katılımcı sınıf öğretmenlerine sunulan yaratıcılık eğitiminin öğretim sürecine yansımaları konusundaki görüşlerden örnekler aşağıda sunulmaktadır.

Öğrt3 kodlu katılımcı, “Sınıf içi ve dışı eğitim programımı oluştururken öğrencilerimin yaratıcılık becerilerini keşfedici materyaller oluşturmakta ve öğrencilerimin bu becerilerini

keşfettikten sonra da geliştirici bir süreç izlemem konusunda yardımcı olacağını düşünüyorum.” sözleriyle görüşünü belirtmiştir.

Öğrt5 kodlu katılımcı aldığı eğitimin öğretim sürecine yansımaları konusundaki görüşünü; “Öğrencilerin yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak için daha farklı etkinlikler yapmak gerektiğini düşünüyorum. Etkinlikler onların yaratıcı düşünme becerilerini geliştirebilmek için olacaktır.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğrt11 kodlu katılımcı aldığı eğitimin öğretim sürecine yansımaları konusundaki düşüncelerini, “Sınıf ortamını çocukların kendini rahat ve özgür bir sınıf haline getirdikten sonra ders esnasında yapacağım etkinliklerin sayısı da etkinlik çeşidi artacaktır. Yapmış olduğum etkinlikleri yaratıcı yazma, yaratıcı okuma ve yaratıcı problem çözmede gördüğümüz etkinliklere göre planlama yapacağım. Yaratıcı özellikleri yüksek olan öğrencilerimi fark edip onların yapacakları çalışmalarını da destekleyeceğim. Ayrıca sadece yaratıcı ve yaratıcılığı yüksek olan öğrencilerimi değil, her öğrencimin ilgi alanlarını, isteklerini ve hangi konularda daha iyi olduğunu fark edebileceğimi düşünüyorum.” şeklinde ifade etmiştir.

Bu konuda öğrt6 kodlu katılımcı, “Aldığım yaratıcılık eğitimi daha eğlenceli, daha renkli etkinlikler planlamamı sağlayacak. Etkinlik çeşitliliğini arttırmak da iyi bir fikir bence, yaratıcılığı yüksek olan öğrencileri keşfetme konusunda daha dikkatli davranmam gerektiğini öğrenirken bütün öğrencileri yaratıcı etkinlikler ile tanıştıracam planlamalar yapacağım artık. Akademik başarıya verdiğim önem kadar hatta daha fazla yaratıcılığa önem vereceğim eğitim öğretim sürecinde...” şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Katılımcıların Sürece Yönelik Görüş ve Önerileri

Görüşme sırasında sınıf öğretmenlerine belirtmek istedikleri görüş ve düşüncelerinin olup olmadığı varsa eklemek istedikleri sorulmuştur. Alınan cevaplar değerlendirildiğinde, öğretmenler; bu eğitimden çok memnun kaldıklarını, ayrıca bu tür eğitimlerin özellikle de yaratıcılık eğitimlerinin tüm öğretmenlere verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Görüş ve düşünceler bölümünde öğrt7 kodlu katılımcı aldığı eğitim ile ilgili görüş ve düşüncelerini, “Bu eğitimlerin biz öğretmenlere katkısı çok fazla olduğuna inanıyorum. Bu eğitimlerin tüm öğretmenlere verilmesi gerektiğini, eğitim öğretim açısından farklılık oluşturacağı düşüncesindeyim.” şeklinde dile getirmiştir.

Öğrt11 kodlu katılımcı aldığı eğitim ile ilgili görüş ve düşüncelerini “Almış olduğum yaratıcılık eğitimi süreci benim için çok keyifli ve bir o kadar da anlamlıydı. Yeni bilgiler öğrenmek ve bunları uygulayabilecek olmak, yani öğrencilerimizin hayatlarına ya da çevremizdeki insanlara dokunabilecek olmanın mutluluğunu yaşıyorum. Bu eğitim süreci boyunca vermiş olduğunuz emekler için çok teşekkür ederim hocam.” şeklinde belirtmiştir.

Aldığı eğitim ile ilgili görüş ve düşüncelerini öğrt2 kodlu katılımcı, “Bu eğitim hem kendime hem aileme hem de öğrencilerime yönelik zevkle katıldığım faydalı bir eğitim oldu. Bu eğitim sayesinde kendi yeteneklerimin ve eksik yönlerimin de biraz daha farkına vararak, eksik yönlerimi nasıl geliştireceğimi ve çevreme nasıl destek olabileceğimi de fark etmemi sağladı.” şeklinde ifade etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak, yaratıcılık eğitimi alan sınıf öğretmenlerinin şekilsel yaratıcı düşünme becerileri öntest ile sontest puanları arasında ve sözel yaratıcı düşünme becerileri öntest ile sontest puanları arasında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın alt boyutları sontest sonrasında incelenmiş; sınıf öğretmenlerinin sözel yaratıcılık düzeylerinin akıcılık, esneklik ve orijinallik alt boyutlarında anlamlı bir farkın olduğu sonucuna varılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin şekilsel yaratıcı düşünme testinde en yüksek puanı aldıkları alt boyutun akıcılık olduğu, en düşük puanın da orijinallik alt boyutu olduğu görülmüştür. Araştırmada ulaşılan bu sonuçlarla, Çetingöz’ün (2002), okul öncesi eğitimi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesini incelediği çalışmasında, okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin

akıcılık, esneklik, orijinallik sıralamasında aritmetik ortalamalarının düştüğü en yüksek puanın akıcılık olduğu sonucu ve yine Özbilgin'in (2019), ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin sözel yaratıcılıklarını incelediği çalışmasında öğrencilerin sözel akıcılık puanlarının en yüksek, sözel orijinallik puanlarının ise en düşük olduğu sonuçları paralellik göstermektedir.

Sözel yaratıcı düşünme testlerinde en yüksek puanın akıcılık boyutunda oluşu öğretmenlerin, sorulara fazla sayıda ve anlamlı cevaplar verebildiklerini, en düşük puanın orijinallik boyutunda oluşu ise öğretmenlerin yeni, farklı ve sıra dışı cevaplar verme konusunda ise yeterli düzeyde cevaplar veremedikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu durum orijinalliğin bir anda gelişen bir durum olmak yerine zamanla olgunlaşan bir süreç olmasından kaynaklanabilmektedir.

Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin şekilsel yaratıcılık düzeylerinin akıcılık, orijinallik, başlıkların soyutluluğu ve erken kapamaya karşı direnç alt boyutlarında anlamlı bir farkın olduğu, şekilsel yaratıcılık düzeylerinin detaylandırma alt boyutunda ise anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna varılmıştır. Araştırmada ulaşılan bu sonuç ile Özbilgin'in (2019), ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin sözel ve şekilsel yaratıcılık düzeylerini incelediği araştırmasında, şekilsel yaratıcılık puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu, şekilsel yaratıcılık düzeylerinin alt boyutlarından en yüksek puanın akıcılık şeklinde belirlendiği sonucu ile kısmen örtüşmektedir.

Yukarıdaki araştırma sonuçlarından anlaşılacağı üzere, şekilsel yaratıcı düşünme testlerinde en yüksek puanın akıcılık oluşu, sınıf öğretmenlerinin resim ve şekilleri yeterli sayıda ve doğru yorumlayabildikleri en düşük puanın detaylandırma oluşu ise sınıf öğretmenlerinin, şekilleri ayrıntılı bir şekilde okumakta zorlandıkları ve detaya inemediklerinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Çalışmanın nitel araştırma boyutundaki sonuçları incelendiğinde, katılımcı öğretmenlere yaratıcılık ve yaratıcı düşünme kavramları konusundaki fikirleri sorulmuş ve en fazla görüşün alışılmışın dışında ürün ve eserler ortaya koymak olduğu saptanmıştır. Araştırmada ulaşılan bu bulguları Rıza (2006), tarafından ortaya konan "insanlara faydalı olacak bir aracı ya da bir aygıt bulma" şeklinde bulgu ile Öztürk (2004), tarafından ulaşılan güncel, özgün ve kıymetli şeyler üretmek herhangi bir şeyi başka herhangi bir şeye dönüştürmek, daha önceki durumlarını gözden geçirip farklı ve yeni ürün ortaya koymak şeklindeki bulgular destekler niteliktedir. Bu bulgulara dayalı olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin yaratıcılığı sürecin sonunda bir şey ortaya koymak ve bir ürün elde etmek olarak değerlendikleri söylenebilir. Katılımcı sınıf öğretmenleri, yaratıcılığı problemlere farklı ve alışılmamış çözümler bulabilme şeklinde ifade ederlerken bu konuda yaratıcılığın kendine özgü çözümler üretebilmek, problemlere farklı yöntem ve yollarla ulaşmaya çalışmak (Torrance & Goff, 1989; Runco; 1994) şeklinde ifade etmeleri araştırmada ulaşılan sonucu destekler niteliktedir. Bu durumda bazı katılımcı sınıf öğretmenlerinin yaratıcılığı, karşılaşılan bir problemle ilgili çözümler ararken herkes gibi düşünmemek, herkesten farklı çözüm yolları arayıp üretebilmek ve problemi farklı yönlerden çözebilmek olarak düşündükleri çıkarılabilir.

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin sunulan yaratıcılık eğitimine ilişkin görüşlerinde; eğitimin kendilerine çok faydalı olduğu, öğrendiklerini öğrencilere aktarma konusunda heyecanlandıkları, bu tür eğitimlerin tüm öğretmenlere yaygınlaştırılmasını gerektiği, vurgusunda buldukları, bu bulgudan anlaşılacağı üzere sunulan yaratıcılık eğitiminin öğretmenlere olumlu katkılar sağladığı, yaratıcılık eğilimlerine destek sağlayarak olumlu tutum geliştirmelerine imkan tanıdığı, yaratıcılık eğitiminin istekli olan tüm öğretmenlere verilmesi konusunda pozitif bakış geliştirdikleri söylenebilir.

Katılımcı sınıf öğretmenleri, yaratıcı sözel düşünme konusunda akıcı esnek ve orijinal yorumlar getirme olarak tanımlama yaparken aynı konuda Erlendsson (1999) ve Yenilmez (2007) ise dört boyut olduğunu bu boyutların ise akıcılık, esneklik, özgünlük ve zenginleştirme olarak ifade etmektedir. Bu durum araştırmada ulaşılan sonuç ile paralellik göstermektedir. Görüşüne başvuru katılımcı sınıf öğretmenleri yaratıcı sözel düşünme ile ilgili beyan ettikleri görüşleri daha çok okudukları metin ve herhangi bir parça ile ilgili farklı orijinal düşüncelerin üretilip farklı şekillerde yorumlanabilmesi

olarak düşündükleri söylenebilir. Sözel düşünme sorulmasından dolayı katılımcı sınıf öğretmenleri genellikle metin ve parça gibi Türkçe düşünmeye yönelmiş olabilirler.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri yaratıcı şekilsel düşünme konusunda, şekilleri farklı yönleriyle görme, resim ve şekilleri farklı yorumlayabilme becerisi olarak düşünmektedirler. Sorunun içinde bulunan şekilsel düşünme ifadesi katılımcı sınıf öğretmenlerini daha çok şekil üzerinde yoğunlaştırdığından verilen cevapların büyük bir bölümü şekilsel boyutta ağırlık kazanmıştır.

Yaratıcı okumaya ilişkin düşünme konusunda öğretmenlerin görüşleri alınmış ve katılımcı öğretmenler yaratıcı okuma ile ilgili akıldan geçenleri, ruh halini, beden dilini okumak ve metin ve resimlerden yeni anlamlar çıkarma ve iç ve dış dünya arasında bağlantı kurmak görüşlerini belirtmişlerdir. İlgili literatür araştırmaları ile karşılaştırıldığında düşüncelerdeki benzerliklerin fazla olduğu dikkat çekmektedir. Yaratıcı okuma konusunda Kırmızı (2017), düzenli ve devamlı okuyan, okudukları ile düşünebilen, yeni durumlarla okuduklarını ilişkilendiren bireyler, kendilerini sözlü veya yazılı olarak da etkili bir biçimde anlatmanın yollarını bulacaklardır şeklinde ifade etmiştir.

Yaratıcı problem çözme ile ilgili katılımcı sınıf öğretmenleri bir problemi çözerken sadece bir yolun olmadığından, problemin birden fazla çözümünün olabileceğini belirtmişlerdir. Buna istinaden problemi çözmek için farklı çözüm yollarını denemek ve bu yollardan en uygun olanı seçmek gereklidir görüşünü ortaya koymuşlardır. Buradan anlaşılacağı üzere problemi sistematik bir şekilde çözerken uygun olanı seçebilmek amacıyla duygusal düşünceye geçişin olduğu anlaşılmaktadır. Özkök (2005), yaptığı araştırmada, yaratıcı problem çözme yöntemi ile bir problemi çözerken analitik düşünceden duygusal düşünceye doğru bir geçiş olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu araştırma sonucunu desteklemektedir.

Sunulan yaratıcılık eğitimi öncesinde ve sonrasında durumları karşılaştırılan sınıf öğretmenlerinin tamamı, eğitim öncesindeki düşünceleri ile eğitim sonrası düşünceleri arasında olumlu yönde bir fark olduğunu belirtmişlerdir. Bu tür eğitimlerde eğitimi veren kişiye ve eğitimin konusuna bağlı olarak eğitim öncesi ve sonrası arasında duygu ve düşüncelerde farklılıklar göstermektedir. Bu eğitimde ise öğretmenler için hem konunun çok dikkat çekici ve hem de sade ve anlaşılır şekilde sunulmasının kendileri açısından olumlu bir farklılık oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Tüm bulgu ve ulaşılan sonuçlardan hareketle sınıf öğretmenlerinin yaratıcılık konularına ilgi duydukları, verilen yaratıcılık eğitimi ile ilgili çalışmaların faydalı olduğunu düşündükleri ve bu tür çalışmalarda yer almak istedikleri söylenebilir. Aynı zamanda katılımcıların bu çalışmalara tüm öğretmenlerin katılımlarını sağlamak gerektiği, hizmet içi eğitim ya da yaygın eğitim kurumlarının bu konuda destek sağlayabileceği düşüncesinde oldukları anlaşılmaktadır. Araştırmada ulaşılan sonuçlardan hareketle, proje hazırlayanlar, sınıf öğretmenleri ve diğer araştırmacılara yönelik kimi önerilerde aşağıda sıralanmıştır;

1. Yaratıcı düşünme ve yaratıcılık, öğretim programlarında daha belirgin hale getirilip kendinden daha çok söz ettirmesi ve etkinlikler ile zenginleştirilmesi,
2. Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme, eğitim fakülteleri programlarına temel ders olarak eklenmesi,
3. Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme becerileri ile ilgili uygulamalara yönelik çalışmaların desteklenmesi,
4. MEB yaratıcı düşünme becerileri ile ilgili kılavuz kitap hazırlayıp sınıf öğretmenlerine dağıtılması,
5. Sınıf ortamlarını yaratıcılığı geliştirecek şekilde düzenleyebilme,
6. Klasik ders anlatım yöntemlerinden uzaklaşıp, yaratıcılığı teşvik edici uygulamalara yönelme,

7. Yaratıcılık konusunda yazılan tez ve makaleleri inceleyip, seminer ve çalıştaylara katılma,
8. Araştırma sınıf öğretmenleri düzeyinde yapılmıştır. Branş öğretmenleri ve öğrenciler ile de yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aslan, E. (2001). Torrance yaratıcı düşünce testi'nin Türkçe versiyonu. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 19-40.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (42), 01-21.
- Çetingöz, D. (2002). *Okul öncesi eğitimi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişiminin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir.
- Geçgel, H. , Kana, F., Vatansver, Y. Y. ve Çalık, F. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının çok boyutlu 21. yüzyıl becerilerinin belirlenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9 (4), 1646-1669
- Kırmızı, F. S. ve Kasap, D. (2017). *Yaratıcı okuma ve yaratıcı yazma çalışmalarının yaratıcı yazma becerisine etkisi*. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 2(1), 48-62.
- MEB, (2017). *Sınıf öğretmeni özel alan yeterlikleri*. Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 153-171.
- Özbilgin, M. (2019). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sözel ve şekilsel yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Özkök, A. (2005). *Disiplinlerarası yaklaşıma dayalı yaratıcı problem çözme öğretim programının yaratıcı problem çözme becerisine etkisi*. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 159-167.
- Öztürk, Ş. (2004). Eğitimde yaratıcı düşünme. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 77-84.
- Rıza, E. T. (2006). *Yaratıcılığı geliştirme teknikleri*. Anadolu Matbaası. İzmir.
- Runco, M. A (1994). Conclusions Concerning Problem Finding, Problem Solving and Creativity. (Ed. M. A. Runco). In Problem Finding, problem solving and Creativity (272-290). New Jersey: Ablex Publishing.
- Sönmez, B. (2016). *Düşünme eğitimi dersinin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisi*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Tural, A., Işık, A. D. (2017). Sınıf öğretmenliği lisans programı dersleri ile ilkökul derslerinin karşılaştırılması. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-8.
- Umar, Ç. N. (2014). *Karma öğrenme yöntemi ile farklılaştırılmış öğretim ortamının üstün zekâli ve yetenekli öğrencilerin akademik başarılarına eleştirel düşünme becerilerine ve yaratıcılıklarına etkisi*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı, İstanbul.
- Üstündağ, T., Gürten, E. (2014). Öğretmen adaylarının yaratıcılığa ilişkin görüşleri. *Elementary Education Online*, 13(2). 443-452.
- Yenilmez, K., Yolcu, B. (2007). Öğretmen davranışlarının yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 95-105.
- Yıldırım Bilgili, G. ve Kana, F. (2018). Yaratıcı yazma etkinliklerinin Türkçe öğretmeni adaylarının yazma becerisine etkisi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(26), 544-561. Doi: 10.29329/mjer.2018.172.27
- Yılmaz, K., Oğuz, E. ve Çokluk, Ö. (2011). *Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi*. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 4(1). 95-107.